

שקיעת החמה וצאת הכוכבים לשיטת רבינו הזקן

שבת לה, ב

לא כוכבים גדולים הנראין ביום ולא כוכבים קטנים שאין נראין אלא בלילה, **אלא בינונים**.

רבינו יונה ברכות א, ב ד"ה והא

אין הכל בקיאים בין גדולים לבינונים, צריך ליזהר עד שיראו הקטנים, וכן במוצאי שבת צריך ליזהר גם כן שלא לעשות שם מלאכה עד שיראו ג' כוכבים קטנים.

שו"ע סי' רלה

זמן קריאת שמע בלילה משעת יציאת שלשה כוכבים קטנים ... ואם הצבור מקדימים לקרות קריאת שמע מבעוד יום יקרא עמהם קריאת שמע וברכותיה ויתפלל עמהם, וכשיגיע זמן קורא קריאת שמע.

שוע"ר סי' רסז

ג מתפלל מבעוד יום, אע"פ שקרא גם קריאת שמע, **אסור לו להתחיל לאכול כחצי שעה סמוך לצאת הכוכבים** ... שהרי הוא לא יצא ידי חובתו כלל בקריאת שמע שקרא מבעוד יום.

קונטרס אחרון שם

ההמון שמתפלל מבעוד יום כל השבוע, ואין חוזרים וקורין בלילה ב' פרשיות ... היינו דוקא מי שרגיל לעולם להתכוין לצאת בקריאת שמע שעל מטתו לקרות ב' פרשיות. אבל המתפלל כל השבוע בצאת הכוכבים, שאינו מתכוון לצאת בקריאת שמע שעל המטה, אסור לאכול ... קודם קריאת שמע שבצאת הכוכבים מיד.

שוע"ר סי' רצג

א נוהגים שמאחרים תפלת ערבית במוצאי שבת כדי להוסיף מחול על הקודש, אבל עיקר יציאת השבת הוא משעת צאת ג' כוכבים קטנים שאין אנו בקיאים בבינונים. ומיד שיצאו ג' כוכבים קטנים היה מותר בעשיית מלאכה, אלא שצריך להמתין עד שיהיו ג' כוכבים עומדים רצופים במקום אחד ולא מפוזרים, שזהו השיעור שצריך להוסיף מחול על הקודש ביציאת השבת.

סדר הכנסת שבת

[א] אחר סילוק וביאת האור מראשי האילנות וגגים הגבוהים בכמו ד' חלקי ששיים משעה (שקורין מינוטין) אזי היא שקיעה האמיתית, שהוא סילוק וביאת האור מראשי ההרים הגבוהים שבא"י.

[ב] ואז הוא תחלת זמן בית השמשות לרבי יהודה ... בין השמשות דרבי יהודה, שהוא בכדי חומש שעה וחצי חומש משעות השוות (שהן כ"ד במעת לעת, והן י"ח מינוטין) אחר השקיעה האמיתית בימים השווים שהם ימי ניסן ותשרי בארץ ישראל, ואז הוא ודאי לילה לרבי יהודה.

[ג] ומשך זמן שנמשך בין השמשות דרבי יוסי הוא מועט מאד, דהיינו ערך ב' חלקי ששים משעה לבד, כי בשליש שעה משעות השוות אחר שקיעה האמיתית הוא ודאי לילה גם לרבי יוסי בארץ ישראל בימים השווים.

[ד] שאז הוא זמן צאת ג' כוכבים בינונים בארץ ישראל בימים אלו, וגם בכל החורף כמעט. דהיינו שאז כשהרקיע בטהרתו והאור זך נראים אז ג' כוכבים בינונים לזכי הראות, מהאצטגנינין ... והקטנים מהם בגופם או באורם אינן נראים עד לאחר זמן מה, יותר משליש שעה אחר שקיעה האמיתית.

[ה] ובמדינות אלו זמן צאת ג' כוכבים בינונים בימים השווים הוא בכמו חצי שעה בקירוב אחר שקיעה האמיתית, שהן ל"ד חלקי ששיים בקירוב אחר שקיעה הנראית בליל צח שהאור זך.

[ו] ופסקו בגמרא הלכה כרבי יוסי לחומרא, כמו ביציאת שבת, וקריאת שמע של ערבית וכיוצא בהן, שאינו ודאי לילה עד צאת הכוכבים הבינונים בגודל גופם ברקיע ובאורם. ולפי שאין אנו בקיאים בהם, לכך צריך להחמיר בקיץ לענין קריאת שמע של ערבית עד שעה שלימה אחר השקיעה. ובמוצאי שבת להוסיף אחר כך מעט מחול על הקדש.

[ט] (אבל אין לסמוך כלל להקל על ... דעת רבינו תם וסיעתו, שעד כדי הילוך ג' מילין ורביע, שהוא קרוב לשעה בינונית, אחר השקיעה הוא יום גמור, ואחר כך מתחיל בין השמשות דרבי יהודה, והוא כדי הילוך ג' רבעי מיל ... שמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים הוא כדי הילוך ד' מילין.

שו"ת אדה"ז סי' ז

מצינו כמה הלכות שנחלקו בהן הפוסקים ראשונים או אחרונים ובדורות שלפנינו נהגו אבות אבותינו כדעת המקילין ובדורות הללו רבו כמו רבו הנוהגים להחמיר, כמו חדש ותפלת ערבית בזמנה וכה"ג טובא.